

Društvenik.

„Domoljubova“ priloga, posvečena
izobrazbi in našim društvom.

Skupščina

»Slovenskih krščansko-socialnih zvez« v
Št. Jakobu v Rožu dne 31. maja 1909.

V dobi, ko je vsenemštvo razvilo po nemških bojnih društvih vse svoje sile, da prōdre do Adrije, poletete so »Slovenske krščansko-socialne zveze« na Koroško, v lepi, zeleni Št. Jakob v Rožu, po katerem tako hrepene nasprotniki, dobro vedoč, da bi bil to ključ za njihove namene po Kranjski in doli po Primorski. Kar posebno povzdičuje pomen včerajšnjega dne, je resna volja, ki se je pokazala na zboru naših Zvez za narodnoobrambno delo in za njega poglobitev v najširše ljudske vrste. Nad 350 naših izobraževalnih društev je zato dobilo sveto nalogo hiteti na pomoč obmejnim našim bratom!

Z navdušenjem so nas pričakovali koroški bratje in sijajno so dokazali, da je Rož še slovenski in da hoče ostati naš. Razobesili so slovenske trobojnice, pred hiše pa postavili vejice domačih lip v slovanski pozdrav. Poleg izredno velikega števila naših društvenih delegatov smo opazili častno udeležbo štajerskih slovenskih poslancev: videli smo tu prof. Robiča, dr. Ant. Korošca in dr. Verstovška, od kranjskih poslancev pa je poleg društvenega predsednika dr. Kreka, prihitel poslanec Piber. Pri sprejemu smo videli mnogo koroških rodoljubov, na čelu jim spretni voditelj koroških Slovencev, dr. Brejc, in č. g. župnik Ražun. Slovensko katoliško akademsko društvo je zastopala »Zarja«, naši »Orli« pa so to pot prvičkrat pohitili iz Radovljice, Jesenic in Viča na slovenska tla koroška. Na kolodvoru je pod trobojnima zastavama vrlih Gorjancev in Vrhničanov na stotine došlih skupščinarjev navdušeno pozdravljali župan iz Št. Jakoba, g. Mayer, odgovarjal pa mu je dr. Lovro Pogačnik, povdarjač, da s tem poletom na Koroško hočemo dokumentirati, da niti pedi slovenske zemlje nočemo prepustiti več tujcu. Iz srca je zaklicala množica: Procvitaj Rož slovenski! Podpirati hočemo vzorno delo koroških Slovencev.

Skupščina. — Nagovor dr. Kreka in dr. Brejca.

Po sv. maši v župni cerkvi se je pričelo zborovanje na obširnem, okrašenem

dvorišču šentjakobskega župnišča. Drž. in dež. poslanec dr. Krek je otvoril skupščino z nagovorom, v katerem je povdarjal, da se vsaka prava izobrazba prične v domačem domu. Brez doma ni izobrazbe. Kjer pojma doma ni, ni prave izobrazbe. Te izobrazbe se je treba navžiti ter jo dati naprej tistim, katere hočemo vzgajati. Liberalna misel pa razbija misel na dom, hiti samo v širni svet in ne pripozna človeka takega kakršnega je dala domača zemlja. Mi pa recimo: vsi tisti griči, nepopisno lepi kraji, kjer se govori slovenski jezik, naš dom je to, sredstvo za našo izobrazbo. Nobena izobrazba ni mogoča, ako ni zgrajena na širokem pojmu naše domovine, ako ne porabimo kot prvo sredstvo k izobrazbi slovenski jezik. Na Koroškem Vam trgajo duševni morilci dojenčke materam s prs. Naš shod je protest proti tem narodnim umorom, je protest proti duševnim morilcem, ki trgajo posamezne naše ljudi od prs naše skupne matere domovine slovenske! (Gromoviti klici.) Ko sem zrl danes z Golice po vsem lepem svetu, ki mu Triglav gospoduje, sem se vzradostil, da še imamo organizacije, ki delujejo za ono enotno vzgojo, katero sem prej omenil. Na koroških tleh v Celovcu je pričel z delom zanjo Štajerc s Ponikve, ki je ustanovil »Družbo sv. Mohorja«, po teh enotnih načelih deluje tudi naša slovenska krščansko-socialna organizacija, krščanska v pravem smislu besede, da pripozna kot svojega edinega Gospodarja Gospoda našega Jezusa Kristusa, socialna v zavesti, da vsaka liberalna misel škoduje skupnosti, pri delu v zavesti, da smo vsi eno truplo, eno telo.

Na predlog dr. Kreka izvoli zbor za predsednika zborovanju gosp. dr. Janko Brejca, ki vse navzoče pozdravlja v imenu vseh koroških Slovencev, ker vsi koroški Slovenci so prešinjani iste socialne, iste slovenske narodne misli. Kot drage goste smo Vas pričakali, da Vam pokažemo svoj dom, kaj imamo, a tudi kaj nimamo, da od Vas zaželimo pomoči, leka naših ran s skupnim delom. Veliko se oglašajo Koroški zdravniki, a največ od teh je šintarjev. Treba je Koroško poznati, a največji del slovenske domovine še ne pozna Koroške. Slovensko vprašanje mora postati identično s koroškim vprašanjem. Nerač se poslužujem narodnih fraz, ne vidite me

na banketih, kjer gotove vrste narodni junaki prekipevajo navdušenja in brezmejnega obupa. Te vrste ljudje nimajo tal na Koroškem. Tu smo realni politiki. Če kje, moramo biti tu realni politiki. Ni prazna beseda o nemškem navalu, to je živa beseda pri nas, nemško-kulturnen pritisk je tolik, da ga komaj odvrčujemo. Še par kilometrov od tu je še slovenska meja, a kdaj so že pogreznjeni v nemštvo kraji, kjer so naši pradedje še pri Turah, na Solnograškem, Tirolskem govorili slovenski. Vse to smo izgubili vsled velikanskega pritiska nemškega naroda. Naravnim potom smo izgubili večjo polovico svoje posesti. Sedaj pa to delo opravlja s podvojen, s podesetero močjo tudi novi šolski zakon, katerega nekateri slepi Slovenci še proslavljajo. Pred 25 leti je bila slovenska meja še eno uro nad Celovcem, sedaj je že eno uro pod Celovcem. Če je tolik nemški pritisk na nas, če nam tako ginejo narodna tla pod nogami, tedaj je Vaša dolžnost, da pridete svojim bratom onstran Karavank na pomoč, da pridete večkrat med nas. Tako kot danes, boste vedno povsod ob meji dobrodošli!

Predsednik po tem nagovoru dá besedo poročevalcem posameznih S. K. S. Z.

Kranjska S. K. S. Z.
(Poročal J. Traven.)

Podati mi je poročilo o delovanju osrednje zveze, ki razteza svoje delovanje posebno na Kranjsko, ker imajo druge pokrajine že svoje zveze. Če gledamo nazaj na minulo leto, lahko s mirno vestjo rečemo, da je društveno življenje precej napredovalo.

Organizacija se je širila po deželi, kjer se vedno bolj umeva kolikega pomena so ravno izobraževalna društva za napredek našega ljudstva. Najbolj delavna so bila zato ona društva, ki so nastala po iniciativi ljudstva samega, kjer so se preprosti ljudje sami zavzeli za društvo. Lansko leto je štela »Zveza« 125 društev brez 10 vipavskih, danes jih je v »Zvezi« 143, torej se jih je ustanovilo na novo od zadnjega škofjeloškega sestanka 18. Najživalnejše so se gibali v naših društvih telovadni odseki. Pri ustanavljanju društev je šla »Zveza« na roko.

O notranjem delovanju Zveze, o sejah odborovih, predavanjih in slavnostnih prireditvah ne bom govoril, ker se je razpravljalo o tem na občnem zboru ljublj.

S. K. S. Z. dne 7. marca in je bilo objavljeno tudi v časopisih. Omeniti le želimo, kako so se izvrševali sklepi, ki so se storili ob zadnjih dveh Zvezinih skupščinah, posebno na oni na Jesenicah.

1. Zveza izdaja **koledar**, ki je skupen vsem zvezam.

2. Dolgo se je govorilo o **skupnem znaku S. K. S. Z.** Tega smo oskrbeli in v prihodnjem tednu dobimo 1000 znakov.

3. Važen je bil sklep, da se vpeljejo **izkaznice** za tiste člane naših društev, ki se preselijo kam drugam. Ta izkaznica jim pove, kje dobe v tujem kraju somišljenikov, kje dobe zopet društvo, kakoršno je doma ustanovljeno. Dolgo je trajalo predno so se dobili odgovori na vprašalne pole, ki jih je razposlala S. K. S. Z. Ko se je nabral potreben material, so se založile take izkaznice, katere naj bi rabila vsa naša društva, ker je vedno več članov naših društev, ki se preseljujejo v mesta ali druge obrtne kraje.

4. Na Jesenicah se je izrazila tudi želja, naj bi se po izobraževalnih društvih, posebno na deželi predavalo o **agrarno-političnih vprašanjih**. Semintje je bilo kako tako predavanje, toda stvar še ni bila dobro urejena. Glede predavanj so še vedno težave. Društve je čimdalje več, ne bo mogoče vsem postreči iz centrale. Res mora ta biti srce, kjer utripa življenje in od koder se razliva in preliva oživljajoča kri po naših društvih. Toda neobhodno je potrebno, da se ožive, oziroma osnujejo, kjer jih še ni, **dekanjski ali okrožni odbori**.

Kaj pa v prihodnje? Naše delo bo moralo biti še intenzivnejše, še vztrajnejše. Res imamo že lepo število društev po deželi, a to še nikakor ne zadostuje. Težiti moramo po tem, da ima res **vsaka župnija** svoje izobraževalno društvo, iz katerega naj se širi prava krščanska omika. Župnij pa je okrog 300.

Treba je dalje tudi bolj **urejenega dela** po društvih, posebno glede **predavanj**. Tukaj bi bila umestna nekaka **okrožja**, potrebni bi bili dekanjski ali **okrožni odbori**. Ti naj bi ustanavljali nova društva, urejali predavanja, budili društva k delu.

Potrebno je, da Zveza res **nadzoruje delo svojih članic**, da semintje pregleda, kako se upravljajo, kako se spolnuje vzgojni smoter v društvu. Društva pa morajo poročati o svojem delovanju vsako leto Zvezi, kakor tudi prijaviti vsako važnejšo prireditve. Kratko naj opišejo važnejše dogodke, ki jih potem objavi »Društvenik«.

Okrožni odbori naj bi imeli **skupna posvetovanja** glede enotnega delovanja društev vsako leto enkrat.

Posebno skrb bi bilo posvetiti **mladeniški organizaciji**. Prekrasni so sadovi telovadnih odsekov, za kar je zahvaliti njih voditelje, toda to še ne zadostuje. Kajti mnogo je fantov, ki jih ne veseli telovadba, a k raznim prireditvam bi prišli. Na mladini sloni bodočnost, treba zbirati mladino, treba poučevati. **Mladenške zveze** stoje na trdnem verskem prepričanju, navajajo k narodnemu mišljenju in vsestranski izobrazbi.

Prirejajo naj se **kurzi** za voditelje društev, posebno za fante, bodisi okrožna ali skupna. Ne smemo prezreti **slovenskih deklet**. Tudi te treba organizirati v »Dekliške zveze«, kjer se izobrazuje in privaja delu, ki ga ima pozneje kot mati. Posebno dela v gospodinjstvu, strežbi bolnikom itd. — To bi bil nekak načrt v izpopolnitev našega dela. Delujmo naprej v tem smislu kot doslej, da na temelju kršč. omike dvignemo slovensko ljudstvo do časti in veljave, do blagostanja in časne sreče.

Vipavska S. K. S. Z.

(Poročal J. Traven.)

V vipavski S. K. S. Z., ustanovljeni leta 1904, je sedaj 13 društev in 11 podpornih članov. V preteklem letu so pristopila k Zvezi sledeča društva: 1. Pevsko društvo »Nanos« na Gočah; 2. novoustanovljeno k. s. izobraževalno društvo v Vrhpolju pri Vipavi; 3. k. s. izobr. društvo v Št. Vidu pri Vipavi. — K. s. izobr. društvo na Gočah je preneslo svoj sedež z Goč v Manče, in sicer zaradi tega, ker obstoji na Gočah že eno Zvezino društvo: pevsko društvo »Nanos«. — V Zvezinih društvih je dosedaj do 800 članov (600 moških, 200 ženskih). Predavanj je bilo v preteklem letu okrog 80, 22 dramatičnih predstav, več izletov; vsako društvo ima pevski zbor; v Št. Vidu pri Vipavi celo ženski tamburaški zbor, v katerem je 12 tamburašinj, ki je še mlad, a že goden za nastop. — Vsako društvo ima svojo knjižnico; knjig v knjižnicah Zvezinih društev je do 3000 razne vsebine; izposojenih je bilo lansko leto do 3300 del društvenim članom in članicam. Treznost in varčnost društvenikov in društvenic pričajo »Čebeličice«, ustanovljene pri večini naših društev; kolikor je Zvezinemu odboru dosedaj znano, ima 557 članov »Čebeličice« prihranjenih 15.169 K 95 h. Društva, ki še nimajo lastnega doma, zbirajo v ta namen, da si ga postavijo, doneske; tako je n. pr. za društveni dom v Podragi nabranih dosedaj 555 K, za društveni dom na Planini 321 K. Na Slapu so si lansko leto omislili društveno zastavo, delo mariborskih šolskih sester. Ni čuda, da tudi mlada organizacija »Orlov« napreduje v vipavski dolini; dosedaj so ustanovljeni trije telovadni odseki, ki vsi živahno delujejo: v Vipavi, v Šturiji in v Št. Vidu pri Vipavi; približno število organiziranih »Orlov« je 52 ter precej naraščaja. »Zveza je skupno z goriško S. K. S. Z. priredila dne 6. septembra 1908 veliko slavlje v Logu v proslavo papeževega in cesarjevega jubileja, o kateri slavnosti je natančno poročal »Slovenec« v svoji 210. števi. z dne 14. septembra 1908 ter »Domoljub« v svoji 38. številki l. l. Slavnost, h kateri smo povabili tudi našega dičnega poslanca dr. Ignacija Žitnika in pri kateri smo videli nastopati govornike in govornice naše organizovane mladine, naše pevske zборе itd., ostane pač zapisana z zlatimi črkami v zgodovini naše društvene organizacije. Toda izobraževalno in organizacijsko delo še ni doseglo svojega vrhunca; v bodočem letu bomo poskrbeli zlasti za mladinsko organizacijo po telovadnih odsekih.

Telovadni odseki.

(Poročal dr. L. Pogačnik.)

Ustanovni občni zbor »Zveze telovadnih odsekov« je bil 10. septembra 1907. Takrat je bilo 10 odsekov. Do 15. novembra 1908 jih je bilo že 37 in danes, čez dobro pol leta, jih je že 58. Danes imajo telovadni odseki 2049 članov, telovadcev 1278, uniform do 500. Do jeseni bo Z. T. O. štela že, upamo, 70 odsekov. Govornik omenja lepo procvitajoče poučne fantovske večere, organizacijo po okrožjih, povdarja, da je revizija našla po odsekih tako vzorno delo, o katerem poroča »Mladost«, da je našla izredno veliko požrtvovalnosti, o kateri se ni poročalo, in pa krepko disciplino. Fantje hodijo ponekod poldrugo uro daleč k telovadbi! Govornik zaključuje poročilo s pozivom na slovenske očete: Slovenski očete! Dajte svojim sinovom uniforme »Orlov«! S tem skrbite za poštenost svojega doma in za lepo njegovo bodočnost!

Društvene vžigalice.

(Poročal Anton Volta.)

Gospod Anton Volta je podal podrobno poročilo o društvenih vžigalicah. Čistega dobička od petih vozov ostane 621 kron 84 h. Iztirjati je še nekaj tirtajev. Sedaj, ko je to podjetje prebolelo prve bolečine, se je poskrbelo za tako ureditev, da se Zvezi ne bo bati pri nobenem trgovcu izgub ter se bo agitacija za naše vžigalice zanesla v zadnjo našo gorsko vas, s tem pa bomo dobili res trden in gotov dobiček za brate ob meji.

Štajerska S. K. S. Z.

(Poročal prof. dr. Hohnjec.)

Načela so prvo v življenju in delovanju kakor posameznika, tako tudi celega naroda. Razum je tista sila, ki naj vlada človeško mišljenje, hotenje in delovanje. Duh pa je kakor greda. Prazna gredica ti ne bo nič rodila, ostane pusta in prazna, če je ne oplodiš s semenom, zasaдиš s cvetkami in rastlinami. Tudi duha je treba oplojati z dušnim semenom, z mislimi in predstavami, s snovanjem pojmov, ki se združujejo v sodbe in razvijajo v načela, katera niso samo teoretičnega pomena, temveč tudi praktične važnosti.

Ljudem je ponajveč treba dati vzore in načela. Sami navadno ne pridejo do njih. Ljudje so z velike večine tako zatopljeni v vsakdanje, mehanično in zbog tega duhomorno delo na polju, ob stroju, v delavnici, v prodajalnici, v pisarni, da niti ne pridejo do tistega globokega premišljevanja in resnega preudarjanja, ki ga je treba, da si človek zasnuje tista vrhovna načela, ki določajo smer v zasebnem življenju in osobito v javnem delovanju.

To je naloga ljudskega podučevanja in izobraževanja.

V katerem smislu se mora izvrševati izobraževanje, ne more biti vprašanje tistemu, ki mu je blagor posameznika in celega naroda pri srcu. Poduk bodi mnogostranski in koristen, ustrezajoč vsem gmotnim in duševnim potrebam človeškim in tako poedinca in narod dvigajoč do višine krščanske izobrazbe in kulture

in do uživanja njenih časnih in vekovitih dobrin.

V tem smislu izvršujejo izobraževalno delo med našim ljudstvom tista društva, ki so združena v mogočni organizaciji S. K. S. Z. Poročati mi je o delovanju štajerske S. K. S. Z.

Zveza šteje 115 izobraževalnih in bralnih društev in samostojnih mladeniških zvez. Lepo število, pa nikakor še popolno. Zadnja volivna borba nam je pokazala, kje še nedostaja izobrazbe in znanja, kje še so ljudje dostopni slepilnim liberalnim frazam. Tjekaj spada vsled nujne potrebe kako izobraževalno društvo. In če pri odločilnih krajevnih činiteljih ne bomo našli pravega smisla za to, pa ga bo treba vcepiti. Kar je treba, se mora storiti. Osrednji odbor v Mariboru si je bil v svesti, da mu je izvrševati nalogo srca v telesu: pošiljati oživljajočo kri po vseh žilah. To bodrečo in oživljajočo nalogo izvršil je posebno s prirejanjem socialnih tečajev po deželi, katerih je bilo v pretečeni zimi osem, in sicer v Slov. Bistrici, Veliki Nedelji, pri Sv. Križu tik Slatine, v Ljutomeru, Šoštanju, Brežicah, Ptuj, v Braslovčah. Za bodočo zimo se je za take tečaje že prenumeriralo nekaj krajev.

Prav pridno deluje tudi največji odsek S. K. S. Z., namreč »Zveza slovenskih mladeničev«, o kateri bo poročal njen prisotni predsednik Žebot.

V svojo dolžnost pa si štejem, da pred slovensko javnostjo zahvalim naše vrle slovenske mladeniče za to, kar so storili o času deželnozborskih štajerskih volitev. Ne trdim preveč, če izjavim, da brez sodelovanja naših mladeničev ne bi povsod zmagali ali vsaj ne bi tako sijajno zmagali. Naši fantje sicer ponajveč niso volili, toda pot so pripravljali in na volišče vabili tiste, ki imajo to pravico. Šli so na delo s popolnim poznanjem položaja in vseh tistih agitačnih sredstev, ki vodijo do zmage. Za pošteno krščansko, kmečko stvar so šli v boj s tistim plemenitim ognjem, ki gori v poštenem mlademu srcu, in s tisto požrtvovalnostjo, ki je samo mladini lastna. (Glasno pritrdjevanje.) Niso se liberalni voditelji zamenjali naših organiziranih mladeničev. Izid je pokazal, da je ta strah bil upravičen. Ponajveč je že naša mlada avantgarda liberalne vrste vrgla nazaj. In ko so prišli s krepkim korakom bataljoni naših značajnih kmečkih mož, navadno ni bilo več zaprek; in če se je ponekod pojavilo nasproti, kar je liberalno govorilo, hujskalo in tulilo, pa so ga naši močje z odločno kretnjo brcnili ob stran. Z zahvalo združujem željo, naj bi naša mladinska organizacija napredovala povsod, osobito na Koroškem kot pokor boljše bodočnosti.

Ker so liberalci na svojem strankinem telesu čutili moč mladeniške organizacije, so napovedali v svojih listih, da bodo tudi začeli z mladeniško organizacijo. Svetujemo njim, naj se ne varajo v svojih upih. Kar je dobrega in plemenitega med našo kmečko mladino, je po večini že v naši organizaciji ali pa ji bo kmalu pristopilo. Kar je pa slabega, pa je že tako organizirano po svojem načinu in ni treba, da bi

tamkaj liberalci izgubljali svoje dragocene organizatorične moči.

Bistvena točka v programu S. K. S. Z. je v zadnjem času postala tudi **narodna obramba**. Porodila se je ta točka iz tiste naravne in nujne potrebe, ki postavlja proti napadu odpor, proti nameravani in že začetni razlastitvi odločno obrambo svoje lasti. Namen, ki nas pri tem delu vodi, je ta: z vsem naporom in vsemi sredstvi preprečiti, da bi se od naše domovine odkrnil kak kos slovenske zemlje ter bi se nam raznarodili in izgubili rodni bratje. Že preveč se je skrčilo slovensko ozemlje. O tem nam pripoveduje žalostno povest Štajerska, o tem posebno bridko toži dežela, v kateri danes zborujemo. Nekdaj je bila mogočna zibel celega Slovenstva, pa žal davno za nami so ti časi. Več nego 1000 let moramo iti nazaj v zgodovini in pridemo do tiste dobe, ko je slovenska zemlja bila najbolj razširjena. Od takrat se je krčila in zoževala, in v isti meri je prodiral za našim hrbtom mogočni germanski sosed. Nevarnost je, da bi se nam zožila še bolj.

Te dni je šel po nemških časnikih članek z naslovom: »Slovenska nevarnost na Koroškem«. Nobenega človeka ne more ta spis prepričati, da bi Nemcem v resnici pretela kaka nevarnost. Nemško-radikalnim slovenofobom že preseda samo dejstvo, da je na Koroškem sploh še kak človek, ki govori slovensko. V ostalem pa člankar priznava, da po izkazu statistike nemška jezikovna meja neprenehoma prodira od severa proti jugu. Zato pa **moramo vsi na branik**. Proti premoči nemškega kapitala ne moremo postaviti istovrstnega protiteža. Naše protiteže bodi **izobraženo, značajno, narodno zavedno ljudstvo, ki se bo s studom obrnilo od Judeževih grošev, ki ga vabijo k izdajstvu narodnosti in njenih interesov**.

To se more doseči in to tudi moramo doseči, in to bodi velika naloga, ki jo naj naša izobraževalna društva izvršujejo med ljudstvom. Smisel za narodno obrambo naj ne ostane samo med razumništvom kot nekaj naroden šport, temveč potom naših društev moramo prodreti v nizke in najnižje sloje. Če bo ves narod prešinjen s tem duhom, se nam ni treba bati za njegov obstanek.

Da si pridobimo vsaj nekaj gmotnih sredstev za obrambno delo, smo ustanovili **obmejni sklad** . . .

Obmejni sklad je imel ob priliki lanskega občnega zbora dohodkov 460 K 79 vin.; po občnem zboru do zdaj se je še nabralo 185 K 20 vin., skupaj 645 K 99 vin. Stroškov je bilo do lanskega občnega zbora 136 K 73 vin., od občnega zbora do zdaj 222 K, skupaj 358 K 73 vin. Torej je sedaj v blagajni 287 K 26 vin. Denar se porablja za vzdrževanje knjižnic, za razširjanje slovenskih knjig in časopisov po obmejnih krajih. Da lažje dosežemo svoj namen, namreč potem izobraževanja in vzbujanja narodne zavesti ohraniti slovenski živelj v narodno ogroženih krajih, stojimo v zvezi s približno 200 hišami v teh krajih. V prid obmejnemu Slovincem smo izdali **obmejni kolek**, ki nosi podobo celega slovenskega ozemlja

in ki se je močno priljubil. Dozda se je prodalo 97.414 komadov, plačano je že 1020 K 86 vin., na dolg je še 927 K 28 vin. V zalogi je še 102.586 komadov. Toplo priporočamo ta kolek posameznikom in društvom.

Za Št. Iij se je nabralo 2795 K 54 vin., »Naša Straža« darovala 2600 K, skupaj 5395 K 54 vin. Ne čudimo se, če naši narodni nasprotniki naše narodno obrambno delo obsojajo kot hujskanje. Bolj se moramo čuditi, da imajo naši rojaki v liberalnih vrstah zanj le zasmeh in sumničenje. Toda preveč tudi njim ne zamerimo, ker upoštevamo njih nesrečen temperament in ker dobro vemo, da je liberalizem istoveten z zanikanjem in razdiranjem.

Ne ozirajmo se torej na sovražnike izven našega naroda in tudi v narodnih vrstah. Pojdimo naprej po svoji poti, narod svoj izobrazujoč in rešujoč! Dragi Slovenci! Pred nami je danes podoba združene Slovenije. Zastopana je jako številno Koroška, veliko jih je prišlo s Kranjskega, zastopana je Štajerska, Goriška in Primorska. Združena Slovenija kot politična enota je cilj, ki nam blesti nasproti iz daljne prihodnosti. Toda združena Slovenija kot organizirana enota na izobraževalnem in gospodarskem polju je cilj, ki je dosegljiv. Ta cilj moramo doseči, če hočemo ohraniti in obraniti tiste svoje brate, ki jih preti zadušiti tujenarodna premoč. Delo za ta cilj je v pravem pomenu narodno in socialno. Temu visokemu cilju posvetimo vse svoje moči! (Burno ploskanje in pritrdjevanje.)

Pozdrav Št. Iijčanov.

Mladenič Fr. Žebot, velezaslužni organizator šentiljskih Slovencev, pozdravlja zbor. 900.000 kron je vrgla »Südmärka« v Št. Iij, da bi pomaknila slovensko mejo proti jugu. Pomagajte nam. V kratkem bo stal v Št. Iiju na slovenski meji, nemški protestantski tempelj, iz katerega bodo širili Nemoi med nas svojo nemško protestantsko vero, da ne izrujejo tako samo narodnosti slovenske, ampak iz slovenskih src tudi vero naših dedov. Proti temu je treba krepkega odpora. Slovenci, Slovenke, pridite zato bratom v Št. Iiju na pomoč!

Koroška S. K. S. Z.

(Poročal dr. Ehrlich.)

O tej najmlajši posestrimi S. K. S. Z. je podal dr. Ehrlich naslednje podatke: Društev ima 25, med temi tri delavska društva. V Podhlubelju je zgradila »Društveni dom«. Posebno potrebno je slovensko čtivo koroški slovenski deci, zato je ustanovila letos že 43 mladinskih knjižnic. To delo se mora v prvi vrsti nadaljevati ako hočemo mladino rešiti. Zveza bo na daljevala z zgradbami društvenih domov. Sedaj je na vrsti brnski društveni dom.

Goriška S. K. S. Z.

(Poročal F. Kremžar.)

Društev je imela goriška S. K. S. Z. lani 34, letos jih ima že 51. O tem, koliko je bilo predavanj po celi Goriški, statistika še ni sestavljena, v enajstih mesecih pa se je predavalo samo iz Gorice na deželi in

v mestu 105-krat, računati je torej, da je bilo najmanj 200 predavanj. Liberalci imajo na Goriškem 101 društvo, še enkrat toliko kot mi. Iz tega je za vsakega našega somišljenika, ki čuti potrebo izobraziti ljudstvo, dano delo, da število naših društev podvojimo, potrojimo, da ne zaostanemo. Liberalci so imeli 88 predavanj, a to v dobi poldruga leta. Te številke govore, da imajo liberalci mnogo društev, ki pa malo delujejo, tudi imajo naša društva več članov. Govornik izraža zahvalo za živahno, požrtvovalno delo, katero je pričela razvijati goriška duhovščina. Vsi se lotimo izobraževalnega dela, kajti če se samo en del naših somišljenikov poti pri tem delu, ni tolikega uspeha, kot če bi se vsi lotili tega dela.

Vsa poročila so bila soglasno odobrena ter se je poročevalcem izrekla zahvala.

Trst.

Tržaška S. K. S. Z. ni poslala zastopnika. Društvenik ima tržaška S. K. S. Z. 9. V imenu tržaških služkinj pozdravlja zbor gđena. Fr. Petrič, ki razpravlja o trpljenju služkinj ter želi, naj bi po društvih, posebno po mestih, se osnovali **odseki za služkinje**.

Pozdrav ljubljanskega delavstva.

Imenom ljubljanskega delavstva pozdravlja shod predsednik tekstilnega delavstva, Fr. Kos, ki želi, naj bi povsod, kjer je kaj delavstva, se snovala **strokovna društva**. Strokovna društva v Ljubljani, osnovana po iniciativi Zveze, so dosegla že mnogo lepih uspehov za delavstvo, zato naj tudi drugod prično s snovanjem delavskih strokovnih društev.

Pozdrav Hrvatov.

Imenom Hrvatov pozdravlja zbor g. Petrickovič iz Siska: »Ne pozdravljam zbor v imenu kake stranke, ampak v imenu vseh Hrvatov.« Prepričan je, da bo prišel čas, ko se bo od Zemuna do Triglava govoril en jezik, saj sta slovenski in hrvaški jezik le dva dijalekta, jezik pa je to eden, katerega vsi razumemo. Proti Vašemu telu vodijo borbo Nemci, proti duši liberalci, proti hrvaškemu telu vodijo borbo Mažari, proti duši pokretaši. Taktika vseh liberalcev je enaka, a tudi naš odpor bodi skupen. Občuduje odpor slovenskega naroda, ki je jak kot njegove gore. Čas, ko smo klečali, je minul, stojte moramo zahtevati svoje pravice!

Pouk koroškim nemškutarjem.

Ko se poleže velikansko navdušenje, pravi dr. Brejc: Vaš aplavz bi vsakega koroškega nemškutarja nemilo dirnal. Ta aplavz kaže, da ste govornika vsi dobro razumeli. (Burni kliči: Da! Vsi smo ga razumeli!) To znamenito dejstvo bi globoko bolelo našega koroškega nemškutarja, ki pravijo, da koroški Slovenec ne razume novoslovenščine, danes pa je bilo tu konstatirano, da koroški Slovenec ne razume dobro samo novoslovenščine, ampak da dobro razume tudi našega brata Hrvata. S tem je vnovič dokumentirano, da sta Slovenec in Hrvat »uvedek brat i brat«. (Silno navdušenje.)

Po teh pozdravih so sledila razna predavanja in predlogi, o katerih pa poročamo jutri. Zborovanje je trajalo nad štiri ure. Vzoren red ob celi prireditvi je imponiral prijateljem in nasprotnikom.

Odseki v naših društvih.

Poročal dr. Krek.

Dr. Krek povdarja, da samo delo odborovo v društvih ne zadošča. V vsakem društvu je še ljudi, ki so sposobni, da v društvu delajo. Razdeliti je treba delo na odseke, glavno nadzorstvo in skrb za društvene potrebe naj ima pa odbor. Že uspešno delujejo v naših društvih **telovalni, dramatični, pevski odseki**, pričeti pa je treba še z **novim delom!**

V vsakem društvu naj se osnuje **odsek za izseljevanje**, ki naj izdaja društvenikom priporočilne listke. Glede izseljevanja v Ameriko naj deluje odsek s pomočjo Rafaelove družbe, paziti pa je posebno tudi na **izseljevanje po Avstriji**. Mnog naš človek se, ko gre na tuj, ne vé kam obrniti. S. K. S. Z. je izdala priporočilne listke, kjer dobi izseljenec navodila, kje dobiti razna krščansko-socialna društva po Avstriji, kjer dobi naš izseljenec prijatelje, dobre tovariše in se ne izgubi v nasprotni tabor. Kdo vzdržuje v Gradcu, v Celovcu socialno demokracijo? Od povsod čujemo, da je naš delavec v tujem mu kraju pol leta dober katolik, potem pa zaide med nasprotnike in postane njihov najboljši divji pristaš. **Vsako društvo, v katerem se osnuje tak odsek, naj javi to svoji »Zvezi«, ki mu bo preskrbeli za potrebna navodila, tiskovine itd.** V vsakem društvu naj bo deska, kjer se naznanjajo oglasi Rafaelove družbe o izseljevanju, da ne hite ljudje v Ameriko in drugam, kadar ni ondi dela. Odsekovi člani naj pouče vsakega, ki gre v tujino, kako ondi naši nasprotniki love ljudi. **To je pot osvojití mesta, moč našega naroda podvojiti!** Naj bi ne bilo tudi nobenega našega društva, v katerem ne bi bilo vsaj enkrat na leto prodavanja o izseljevanju.

V društvih naj se osnujejo **abstinenčni, zmernostni odseki**, ki naj širijo tudi »Zlato Dobo«, prireajo predavanja o zmernosti ter agitirajo za društvo »Abstinent« in društvo zmernosti. Tako bodo preskrbeli za pravo, tečno hrano našemu ljudstvu!

Smujejo naj se povsod **delavski odseki**. Ko pride zavarovanje za starost tudi na kmete, bo tudi kmet potreboval pravne pomoči. Za enega je to predrago, skupnost to lahko naredi. V teh odsekih naj bi se ljudje razgovarjali o svojih težnjah ter naj bi organizirali tudi dvinarsko ljudstvo. Socialna demokracija je najprej posegla po najbolje plačanem delavstvu, sedaj stopa po nekaterih krajih še na kmete, potem pojde dalje, in če nič ne storimo proti temu, bomo čez 50 let gledali žalostne razmere v naši domovini.

Vsa naša društva naj takoj osnujejo **obrambne odseke v korist naših mej**. V teh odsekih naj se razmotriva narodno obrambno delo, izstriže naj se iz časopisov vse stvari, ki jih prinašajo časopisi o Slovencih na meji, prirerajo naj se o tem

predavanja, da bodo ljudje vedeli, da na meji žive naši bratje, kako jim tujec jemlje njihovo last in da pri tem ne mislimo ostati mirni, da jim moramo pomagati. Odseki naj nabirajo knjig za obmejne Slovence. Društva za parado ne potrebujemo, potrebujemo dela. **Na prihodnjem občnem zboru moramo poročati, da smo v naših društvih izpeljali te odseke.**

Predlogi dr. Kreka so bili sprejeti z nepopisnim navdušenjem.

Župnik J. Kalan je v daljšem govoru priporočal delo za Rafaelovo družbo in za treznost.

Pomen izobraževalnih društev za narodnost.

O tem je referiral dr. Ehrlich. Omenjal je splošne in posebne nevarnosti, ki prete slovenski narodnosti. Liberalizem je, ki vsako združevanje razbija. Veleniška in vsenemška struja se čuti poklicano in opravičeno, male narode zatreti. Prostožidarstvo hoče uničiti katoliško Avstrijo s tem, da hujska narod proti narodu, kar doseže najbolj s tem, da po vseh uradniških oblasteh hoče germanizirati. Socialna demokracija uči: kjer mi je dobro, tam je moj dom, namesto narobe. Proti temu so za ohranitev naroda eno glavno sredstvo: izobraževalna društva, 1. ker združujejo to, kar liberalizem cepi, 2. ker osvetlujejo s poukom itd. opravičene slovenske narodne težnje proti veleništvu, 3. ker so nek domači uradniški aparat, ki družijo najboljše narodne moči v neko bojno vrsto, in sicer na verski podlagi: ker gojijo s poukom prave vzore proti materialističnim naukom rdečkarjev.

Društveni domovi.

Deželni poslanec dr. Verstovšek je poročal: Za nadaljni razvoj katoliških izobraževalnih društev so društveni domovi neobhodno potrebni, kjer ni primeren prostorov blizu cerkve; društva smejo staviti društvene domove le v sporazumu s S. K. S. Z. dotične dežele; »Zveza« naj ne ovira, temveč pospešuje ustanovitev društvenih domov, če so dani za to vsi pogoji; lastnik društvenega doma je društvo le pod pogojem, da sprejme v svoja pravila: »Vsi sklepi odborovi, oziroma občnega zbora, ki se tičejo društvenega doma, zadobijo veljavo šele takrat, če jih potrdi S. K. S. Z., ki ima tudi pravico te sklepe razveljaviti«, sicer je lastnica S. K. S. Z. dotične pokrajine; premožanje za slučaj razpustitve pripade S. K. S. Z.; nikdar se naj ne ustanavljajo društveni domovi, katere bi vodila dva ali več gospodarjev; domovi se morajo zidati ali staviti primerno krajevnim potrebščinam s primernimi prostori in na primeren mestu; v društvenih domovih se sme otvoriti gostilna le v skrajni sili po izrecnem dovoljenju S. K. S. Z.

Nazorni pripomočki v izobraževalnih društvih.

Fr. Kremžar je poročal:

Razlika med ilustrovano in neilustrovano sliko čuti in ceni vsakdo.

Vsako predavanje pridobi sila mnogo na mlakavosti, umljivosti in globljem ter

trajnejšem vtisu, če je spremljačo slike. Zgodovinska, potopisna, zemljepisna, prirodoslovna, medicinsko-higienska predavanja bi morale pojasnjevati slike. O upodabljanju umetnosti predavati brez slik je pa naravnost brezuspešno. Celo abstraktne tvarine iz sociologije se dajo lepo pojasnjevati z nazornimi statističnimi slikami.

Najlažje in najceneje se dá slike kazati v predavanjih vsem poslušavcem hkrati s pomočjo skioptikona ali projekcijskega aparata. Ta ima dvojno nalogo: 1. pouk; 2. zabava. Najcenejši in praktično najbolj primeren je skioptik z acetilensko lučjo. Ravnanje s skioptikom je zelo enostavno.

Važnejše so slike. Krasne in ne ravno drage slike se dobe na Dunaju, na Nemškem (Liesegang v Düsseldorfu itd.), v Parizu, — o vseh mogočih krajih, zgodovinskih dogodkih, umetnosti, naravoslovju, medicini, higieni, slike velikih podjetij itd. — Zelo pogrešamo slik iz domačih krajev, iz domače zgodovine, o naših umetnikih, starinah, narodnih nošah, življenju. Zbirko, ki jo je priredil fotograf Ražun iz Litije, bi bilo treba sistematično izpopolniti.

Skioptikon po porabi prav z uspehom tudi kot zabavno in vzgojno sredstvo. Oskrbele naj bi se slike lepih povesti (Ben Hur, Quo vadis itd.), ne le tujih jezikov, marveč tudi iz domače literature. Spreten pripovedovalec naj bi v eno- ali poldrugournem govoru raztolmačil vsebino take povesti in obenem kazal na platni skioptične slike. To bi bilo zelo primerno za kake zabavne večere. Pobirala naj bi se večja vstopnina kot od poučnih predavanj.

Vsako posamezno društvo si ne more samo nabaviti skioptika, ne slik v potrebni množini. Tudi posamezne »Zveze« si ne morejo nabaviti dosti potrebnih slik.

Po 20 društev, ki so krajevno in prometno v ozkem stiku, naj si nabavi dober skioptik, ki stane z vsemi pripravami okrog 200 kron. (Vsako društvo bi lahko dalo 10 kron.)

»Zveze« (ljubljska, mariborska, goriška, celovška in morda tudi tržaška) naj sestavijo seznam vseh slik in serij, ki jih že imajo in naj to zbirko izpopolnijo, posebno z ozirom na domačo zgodovino in umetnost, pa tudi z ozirom na medicino in higieno. Kak strokovnjak naj sestavi k vsaki seriji pisano predavanje tako, da bo s pomočjo tega navodila vsak drug predavatelj lahko dobro razkazal slike.

»Zveze« naj kotem vsako leto naprej določijo, kako si bodo izposojemale, oziroma menjavale serije slik. Vsaka serija naj ostane eni »Zvezi« in pridruženim društvom dva meseca na razpolago. Vsaka »Zveza« jamči za slike.

Pri vsakem predavanju s skioptičnimi slikami naj se pobira kak mal prispevek, ki se uporabi za vzdrževanje in prevažanje aparata in za vzdrževanje, oziroma nakupovanje novih slik.

Kjer ni skioptičskih slik, ki bi pojasnjevale predavanja, naj bi se za to uporabljale druge slike (ilustracije, stenske slike, fotografije itd.)

V društveni sobi naj bi bili razobešeni:

Zemljevidi slovenskih dežel, države, Evrope, Amerike, domače dežele, okraja, mapa domače občine, prometne proge.

Slike medicinskega - higienskega značaja o alkoholizmu, jetiki, nalezljivih boleznih, o prvi pomoči v nezgodah, o strupenih gobah, nadalje slike iz kmetijstva (stroji itd.), obrti in industrije (delo v rudnikih, plavžih itd.)

Statistični obrazci narodne, politične, gospodarske, zdravstvene vsebine.

Prav toplo se priporoča društvom, kjer je to mogoče, da prireajo razne poučne izlete v take kraje, kjer si lahko ogledajo razne javne naprave, tvornice, elektrarne, razstave itd. Take izlete mora spremljati in voditi večšak, ki ljudem obenem razlaga dotične predmete. Tako predavanje na licu mesta izda več ko še tako poljudna predavanja v društveni sobi.

Kjer to mogoče, bi ne bilo napačno, nabaviti v društvu kake majhne aparate za razne poskuse z elektriko, magnetizmom itd., kar bi zelo dobro vplivalo na razvoj talentov na tehničnem polju.

Slednjič pride za društva tudi v poštev nabava dobrih gramofonov. Cena zabava — četudi le deloma, — glasbeno pevsko vzgoja se dá dandanes doseči, ko imamo gramofonske plošče vzornih domačih pevcev, zborov in godb, cerkvenih in posvetnih.

Dan obmejnih Slovencev. — Skupni narodnoobrambni odbor. — Prihodnja skupščina.

Ivan Štefe omenja sklepa ljubljanske S. K. S. Z., naj vse naše organizacije prirede enkrat na leto dan obmejnih Slovencev. To misel je sprejela sedaj tudi štajerska S. K. S. Z. Po dogovoru z voditelji štajerske slovenske krščansko-socialne organizacije predlaga, naj se ta dan letos vrši prvo nedeljo v mesecu septembru na korist Št. Ilje. Nadalje predlaga, naj vse S. K. S. Z. pošljejo zastopnike v skupni narodnoobrambni odbor S. K. S. Z., ki naj dvigne narodnoobrambne sile, ki so v naši organizaciji in ki naj narodnoobrambnim odsekom načrta in uredi delo. To bo sila, ki bo rešila domovino. Po dogovoru z voditelji goriške, štajerske in koroške S. K. S. Z. predlaga, naj se na željo štajerskih Slovencev vrši prihodnja skupščina S. K. S. Z. v Št. Ilju. — Vsi ti predlogi so bili soglasno sprejeti.

Poziv na narodno delo!

Predsednik dr. Brejc nato zaključuje skupščino. Danes je zboroval slovenski narodni zbor na tleh, na katerih so naši pradedje ustoličevali slovenske vojvode. Poziva slovensko časopisje, naj se bolj briga za postojanke ob meji. Spoznavamo samisebe. Izmed predlogov je bil na skupščini najbolj važen predlog za ustanovitev narodnoobrambnih odsekov. Potrebujemo nekaj takega, kar imajo Nemci v »Südmarki«. Ljudstvo mora samo žrtvovati za narodnoobrambno delo, potem bo spoznalo, kaj je dobro. Naj ne bo narodno-

obrambne dela samo v tistih krajih, kjer nam tujec že tišči pest za vratom, delo za narodno obrambo se mora zanesti tudi v tiste kraje, kjer še ni narodnega boja, kjer imajo še polne narodne moči, da pohite na pomoč bratom, ki so v nevarnosti. Posnemajmo Nemce, ki so delo za »Südmarko« zanesli celo na Tirolsko, Solnograško, Zgornjo Avstrijo, kjer ni nobenega narodnega boja in vendar vse dela za nemška germanizatorična društva. Zato naj našim bratom ob meji hite na pomoč vsi, katerim se ni treba boriti za svoje slovenstvo, vsak naj se vstopi v bran domovine — to zavest moramo zanesti med ljudstvo. To je lepo, idealno delo! Dokler tega ne storimo, nismo izvršili svoje narodne naloge. Pred 100 leti je bilo, ko je Vodnik prerok pel »Oživljeno Ilirijo«. Dá, sedaj vstaja »en narod, preprojen ves nov«, preroben v pravem slovenskem, krščanskem duhu. Rešil bo domovino ta narod! Temu mladeniškeemu našemu narodu: Živio!

S tem je bila zaključena velika skupščina naših S. K. S. Z. Vršila se je v znamenju narodne obrambe, pokazala je pota vsem Slovincem, da je treba resnega, krepkega, odločnega odpora proti napredujoči nemški sili! Mnogo je bilo doslej že narodnoobrambne dela v naših vrstah, saj so naši somišljeniki branili postojanke ob meji z najsrajnejšimi žrtvami, a narodnoobrambno delo še ni bilo urejeno. Da se to delo organizira in poglobi, to bodi sedaj prva naloga naših »Slovenskih krščansko-socialnih zvez«!

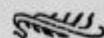
Brzjavni pozdravi.

Ljubljana. Vsem zbranim pozdrav in blagoslov! — Jeglič, škof.

Dunaj. Zboraščim pozdrav in najlepših uspehov! Na ogroženi Koroški bodi postavljen temelj krepkejšemu obrambnemu delu! — Slovenska dijaška zveza: Natlačen.

Dunaj. V duhu z Vami pozdravljamo najiskrenejše drage zborovalce in želimo, da bi delo, ki je rodilo novo upolno dobo med Slovenci, započelo tudi za naše zatirane brate ob meji boljše čase. — »Danica« na Dunaju.

Ljubljana. Po delu do izobrazbe, po izobrazbi do zmage, vse v boljšo bodočnost slovenskega naroda, posebno koroških bratov. — Šentpetersko prosvetno društvo v Ljubljani.

Dekanijski odbori.

Lepo število izobraževalnih društev imamo že na Kranjskem. Vsako društvo, ki se ustanovi, je spočetka pouno življenja, se lepo razvija, navdušenja je precej in človek bi pričakoval najlepših uspehov. Toda le prehitro začne skoro povsod pešati društveno življenje, delo v društvu ponehava, zanimanje za društvo pojema in društvo hira. Vzrokov hiranju in propadanju društva je lahko več, n. pr. pomanjkanje discipline, nadvlada in premoč, ki jo hočejo imeti nekateri člani nad drugimi, prevelika občutljivost itd., toda važen vzrok je prav pogostoma to, da je

društvo navezano samo ná-se, da ni v nobeni zvezi, nobeni dotiki s sosednjimi društvi, da bi moglo z njihovim nasvetom ali z njihovo pomočjo preboleti notranjo krizo, ki se pojavlja semintje v društvi. Ta nedostatek pri našem društvenem delovanju pa je hotela S. K. S. Z. kot centrala, kot središče vseh izobraževalnih društev, odpraviti na ta način, da je že pred par leti na svoji skupščini v Mariboru nasvetovala ustanavljanje dekanjskih odborov, kar je iznova priporočala na letošnjem zborovanju v Št. Jakobu v Rožu na Koroškem.

Pred par leti so se res ustanovili trije ali štirje dekanjski odbori, ki so pa, žal, le prehitro opešali in zaspali. In vendar so dekanjski odbori velike važnosti za nadaljni razvoj naših izobraževalnih društev. Ti odbori so nekako duša vseh društev v okraju, poživljajo jih in navajajo k enotnemu delovanju. Njihov namen je, da ohranijo lepo se razvijajoča društva v njihovi živahnosti, da slaba in hirajoča društva poživé, da ustanavljajo nova, kjer so zanja ugodna tla in da širijo med ljudstvo zanimanje za društveno življenje in delo. Po njih naj bi se zblížala posamezna društva; člani teh društev naj bi se spoznavali in čutili kot brate med seboj in na ta način bi se vzbujala zavest moči in dobivali bi več poguma in navdušenja za društveno delo. Odborova skrb naj bi bila, da se vsa društva v njegovem področju enotno vodijo in da delujejo primerno časovnim potrebam. Odbor naj bi bil tudi vez med društvi in pa Zvezo v Ljubljani.

Da pa bo predsedstvo, katero izvoli odbor izmed sebe, res vršilo to svojo nalogo, je treba, da je sestavljeno iz delavnih mož, ki se zanimajo za društva, ki sami delajo v društvi in imajo torej kaj izkušenj iz društvenega življenja in delovanja. Tukaj bi ne smel nihče iskati samega sebe, svoje časti, ampak iskal naj bi le prilike, da more uspešno delati za blagor ljudstva, ki hrepeni po izobrazbi, za rešitev mladine, ki potrebuje nujno varstva in opore.

Delokrog odborov določa natančneje poslovnik, ki ga spodaj objavljamo.

Omenjamo le nekatere stvari, ki jih ima izvrševati odbor.

Odbor se sestane štirikrat na leto, da se posvetujejo voditelji društev med seboj o vseh važnejših zadevah izobraževalnih društev, da izmenjavajo svoje izkušnje in pretresavajo tudi težave in ovire, ki se pojavljajo v raznih društvi, da napravijo skupno načrte za uspešnejše delovanje po društvi.

Zelo važni so sestanki delegatov, odposlancev posameznih društev iz cele dekanije. Ti sestanki naj bi se vršili vsako leto parkrat. Na teh shodih naj bi se govorilo o temi, kakšno je društveno življenje in delovanje posameznih društev, kako pridobiti društvom več članov, posebno mladino. Na teh sestankih naj bi se razpravljalo tudi o skupnih prireditvah. Ti shodi so važni tudi radi tega, ker se po njih širi zanimanje za društveno delo med člani, vzbuja navdušenje, ko čujejo, kako se tuintam trudijo in delajo v društvi in

se zavedo velikega pomena, ki ga imajo izobraževalna društva.

Ne smemo pa prezreti dekanjskih shodov, ki naj bi se vršili vsako leto vsaj enkrat na tem ali onem kraju. Teh shodov naj bi se udeležila vsa društva kolikor mogoče polnoštevilno. Na teh shodih naj bi se pokazali sadovi vsakoletnega društvenega dela v dotični dekaniji in zato naj bi poleg govorov, petja in poštene proste zabave bilo na vsopredu vedno tudi poročilo o delovanju odborov. Taki shodi dajo društvom, oziroma njihovim članom novega poguma, novega navdušenja za društveno delo, v dotiki z drugimi društvi se zavedo svoje moči in vzbudi se jim čut, smisel za skupno delo.

Če torej hočemo, da bodo naša mnogoštevilna izobraževalna društva res delovala in dosegala svoj namen, je neobhodno potrebno, da se po vseh dekanijah čimprej ustanove dekanjski odbori. Naj bi se za to zavzeli vsi, katerim je mar napredek in blagor našega naroda!

Poslovnik dekanjskih odborov.

§ 1. V vsaki dekaniji se osnuje dekanjski odbor izobraževalnih društev.

§ 2. V ta odbor spadajo vsi predsedniki in tajniki posameznih društev.

§ 3. Ta odbor izvoli iz svoje srede predsedstvo, ki obstoji iz predsednika, tajnika, blagajnika in dveh odbornikov.

§ 4. Predsedstvo naj ima redno vsak mesec sejo.

§ 5. O sejah naj se vodi zapisnik, katerega prepis naj se pošlje S. K. S. Z. v Ljubljani.

§ 6. Odbor ima vsakega četrta leta sejo, o kateri se tudi napravi zapisnik in pošlje Zvezi.

§ 7. Seje predsedstva, oziroma odbora naj se ne vrše vedno na enem kraju, temveč menjavajo naj se po krajih, kjer so društva.

§ 8. Pri vsaki seji naj se določi kraj in čas prihodnje seje, oziroma tudi tvarina za prihodnje posvetovanje.

§ 9. Naloga dekanjskega odbora je:

1. da nadzira obstoječa društva, da delujejo v smislu pravil in zato se vrši vsako leto revizija posameznih društev;
2. da snuje nova izobraževalna društva, kjer je upati, da bodo prospevala;
3. da osnuje knjižnice, kjer ni mogoče ustanoviti društev;
4. da prireja društvom poučne tečaje in skrbi za predavatelje;
5. da skliče vsako leto dvakrat shod delegatov in priredi vsako leto enkrat dekanjski shod vseh društev;
6. da zbira zapiske občnih zborov posameznih društev, iz katerih potem napravi poročilo za Slovensko krščansko socialno zvezo.

§ 10. Sklepi odborovih sej vežejo vsa društva.

§ 11. Vsako društvo mora svojo prireditve 14 dni prej naznaniti predsedstvu dekanjskega odbora in ta jo sporoči Zvezi.

§ 12. Prispevek v blagajno dekanjskega odbora določi za društva odbor.

Društveni vestnik.

Društvenih znakov se je prodalo že 1000. Katera društva še žele imeti skupne znake, naj se obrnejo na »Zvezo«, da se jih more zadostno število naročiti in da jih potem društva pravočasno dobijo. Znaki so prav lični. Imajo podobo grba, na katerem so slovenske narodne barve. V sredi polja sta sklenjeni roki, ki držita križ. Cena znakov je 70 vinarjev.

Vsi dopisi, namenjeni za S. K. S. Z., so naslovljati na »Zvezo«, ne pa na posamezne osebe, ker le na ta način je mogoče redno odgovarjati na posamezna pisma.

Iz Senčurja. Dne 4. in 11. julija priredi naše katoliško slovensko izobraževalno društvo zanimivo ljudsko igro »Andrej Hofer«. Ta igra predstavlja pretresljive prizore iz leta 1809, ko so se Tirolci bojevali s Francozi. Društveniki so se dolgo vadili v tej igri in je upati, da bo izborna izpadla. Tudi obleke bavarskih, francoskih in avstrijskih častnikov v tej igri bodo posebno zanimive, ker jih je društvo dobilo iz mestnega gledališča. Nikomur ne bo žal, kdor se bo udeležil te predstave in jo bo želel še enkrat videti. Zato pridite v obilnem številu, da se navdušite za ljubezen do domovine, pa tudi da izkažete društvnikom hvaležnost za njihovo požrtvovalnost!

Dob pri Domžalah. Naša deklška Marijina družba je priredila v nedeljo, 20. t. m., lepo veselico. Na sporedu sta bili dve igri in petje. Prednašano je bilo izvrstno. Pri igri »Za čašico kave« smo se prav pošteno nasmejali. Pri drugi pa je bilo rosno marsikatero oko. Prednašala se je igra »Sveta Neža«. Kako bogata in lepa je bila obleka. Igralke so se res prav dobro zamislile v svoje vloge, zlasti Neža, ki je še res mlada deklica. Udeležba je bila prav povoljna. Samo eno vprašanje: ali za moške res ni, da bi gledali kaj lepega? Ali je res le žganje in tobak zanje? Pri igri jih je bilo prav malo videti.

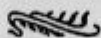
Iz Podgore pri Gorici. V nedeljo je imelo katoliško slovensko izobraževalno društvo »Branik« svoj redni občni zbor v stari šoli poleg cerkve; udeležilo se je lepo število mladeničev in mož. Podpredsednik Justin otvoril zborovanje, pozdravi navzoče, se spominja našega prerano umrlega predsednika Goloba, kaj da je bil on za društvo, in kaj smo z njegovo smrtjo izgubili. Nato poda tajnik Paglavc poročilo o delovanju društva. Povedal je, da je imelo društvo izredni občni zbor z dnevnim redom: izprememba pravil. Ob istem času se je ustanovil telovadni odsek Orel. Sej je imelo 11; redno so se jih odborniki udeleževali. Društvo je imelo tudi tri veselice z različnimi točkami, kakor petje, deklamacije, komični prizori. Igre: velika žaloigra »Kapelica na gori«, »Krčmar pri zvitem rogu« in »Črevljar«.

Društvo razpolaga s pevskim moškim in mešanim zborom. Društvo je imelo tudi več izletov. 30. avgusta se je udeležilo z mešanim zborom slavnosti v Mirnu, pri kateri je nastopilo s pesmijo »Slovan na dan« in »Naša zvezda«. Slavnosti v Škofji Loki se je udeležilo sedem članov (2. tečaja). Zastopano pa je bilo tudi v Logu pri Vipavi in v Cerknem pri veliki telovadni slavnosti. Dne 2. maja t. l. pa je napravilo izlet tudi v Št. Andrež in nastopilo z mešanim zborom. Orel pa je tudi večkrat napravil izlete in se udeležil nastopov in slavnosti, posamezni člani pa so k raznim predavanjem in prireditvam zahajali. — Blagajnik Bandelj poroča o premoženju društva; isto si je nabavilo nekaj gledališke obleke in nekaj drugih potrebščin. Plačevalo je skupno z Orlom tudi najemno dvorano za telovadbo, katero pa je moralo opustiti radi previsoke najemnine. — Poročilo tajnikovo in blagajnikovo se odobri. — Občnemu zboru se predlaga preureditev članarine, kateri je isto v splošno zadovoljnost članov preuredil na leto 2 K, in sicer lahko v dveh obrokih. — Pri slučajnostih se oglasi gospod kurat Ciril M. Vuga, ki povdarja važnost društva na krščanski podlagi. Združiti se moramo v močno organizacijo in z zgledom in dejanjem pokazimo, da smo res člani krščanskega društva. Ob tej priliki nam je obljubil redna mesečna predavanja. — Kukovica opozarja na dolžnost in pravice članov. V društvu mora vladati sloga, nasprotno pa ne sme biti zahrbtnega sovraštva. Nato je sledila tajna volitev novega odbora, ki se je po volitvi konstituiral sledeče: Predsednik č. g. kurat C. M. Vuga, podpredsednik g. Justin Ivan, c. kr. učitelj, tajnik Paglavac Andrej ml., namestnik Brešan Božidar, blagajnik Bandelj Josip, namestnik Jericio Ivan, knjižničar Fran Kukovica, pregledovalca računov Rijsanek in Gomišček. — Mladi čili delavni mladeniči in moške so nam porok, da bo društvo vstalo, delalo, cvetelo in rodilo mnogo sadu na potu prave krščanske izobrazbe, s katero se ponašajo mnoga nam podobna društva. V to pomagaj Bog!

Podgora. Katoliško slovensko izobraževalno društvo »Branik« priredi veselico v nedeljo, dne 4. julija t. l., v prostorih gospoda Breganta. Zanimivi spored, med katerim je tudi velika nova društvena igra »Za križ in svobodo«, se pravočasno naznani. — Prosimo okoliška društva, da se ozirajo kolikor mogoče na to. — Odbor.

Goriče nad Kranjem. Lahko trdim, da se v goriški fari več bere kot v marsikateri večji. Vedno bero ljudje o prireditvah v drugih krajih, a doma se ne zga-ne nihče. Na dan, fantje in dekleta! Za vzor naj vam bo vedno slovita Zupančičeva pesem: »Pesem mladine«, ki se začne: »Mi gremo naprej, mi gremo naprej, mi strelci, in pred nami plamen gre skozi noč, kot Bog pred Izraelci! — Na nebu je dan, nad gorami je dan.« Saj smo že prejšnja leta videli mladence neustrašeno nastopati na našem skromnem odru. Videli smo, da so se, mladeniči kakor dekleta, znali uglobiti v vloge in nam ustva-

rili v resnici tipe po življenju. In s kakim navdušenjem smo v jeseni videli nastopiti naša dekleta v »Nežki z Bleda«. Le pogurna in vztrajnost je treba. Sploh se mi pa zdi, da ljudje ne razumejo pravega pomena iger. Menijo, da se igre uprizarjajo samo za zabavo. Ampak temu ni tako. Igra je kos življenja. Oder je svet, igralci so ljudje. Marsikaj se v vasi zgodi, kar človek v dnevnem vrvenju prezre. Na odru pa se nam pokažejo ljudje kakor so. Če ima slabe lastnosti, ga zadene kazen, dobri dobi plačilo. Tako se moramo od teh ljudi v igri tudi učiti, kaj je za nas dobro. Zato ne na oder surovosti, čeprav bi se občinstvo smejalo in bi igra vlekla. Prvič ljudje znabiti ne bodo tako zadovoljni, ko pa se jim ukus uglaadi, bodo zahtevali dobrih iger. Saj jih imamo v obilici za vsake vloge. Ne zaostanimo za drugimi, ki hitre naprej v izobrazbi. Človek se mora ravnati po času! Slednjič pa kmečko ljudstvo stori še neko veliko zaslugo za našo književnost, ker če zahteva dobrih iger, jih bodo pisatelji tudi prisiljeni pisati, ker ravno na tem polju (dramatiki) smo Slovenci še čisto v začetku. Zato na krov vsi! Želeti pa bi bilo, da bi se uprizorilo kaj tragičnega (igra resne, žalostne vsebine), ker taka igra, če je občinstvo tiho in sledi igri, silovito vpliva. Ljudje imajo sočutje z osebami na odru, katere po krivici, ali za mali pregrešek trpijo in imajo strah, da bi sami kedaj prišli v življenju v podoben položaj. Zato vidimo, da morajo biti igre po življenju vzete. Zato, fantje in dekleta, na stran pustite vse pomisleke in zbadanje oseb, ki jim je prvo in zadnje: gostilna in zabavljanje! Zabavljaj bi vsak, a narediti je že težje. Zato brez strahu, strelci, naprej za blagor in čast naše doline. — Eden, ki bi želel v fari več življenja.

Zgodovina naše monarhije pod vladou cesarja Franca Jožefa I.

(Dalje.)

Najodločnejše so se uprli Beustu Čehi, a zastonj, Beust je razpustil češki in moravski deželni zbor in Nemci so dobili, seveda pod pritiskom vlade, večino v zboru. Druge dežele so se zbale in odposlale seveda z različnimi pripombami in pogoji svoje poslance v »ožji državni zbor«.

Ta je potrdil ogrsko ustavo in določil tudi za avstrijske dežele novo konstitucijo (ustavo) decembra 1867. Ta je še danes v veljavi in je strogo centralistična, čeravno so priznali nekaj federativnih ustroj, ki bi pripuščal deželam več samouprave. Kar so preje zaman poskušali s centralizmom, to so sedaj uvedli brez težkoče nemški liberalci, ki so kar največ poslov odkazali državnemu zboru in sploh vso upravo združili v velik »stroj«, ki dela le na Dunaju.

V ti decemberski ustavi je tudi sloviti paragraf 19, ki priznava »vsem narodom ravnopravnost« in določa, da »se ne sme nobenemu narodu ali jeziku kratiti pravica«, ki mu gre. Da se na to točko ustave nemška gospoda ni dosti ozirala, vemo

najbolj Slovenci sami, pa tudi Čehi so se morali vsled kršenja tega zakona vedno in vedno pritoževati. Leta 1867 so tudi uvedli splošno vojaško dolžnost, ki je še danes v veljavi. Znižali so tudi službeno dobo na tri leta.

Proti ti ustavi so ropotali Čehi, Poljaki, Jugoslovani in katoliški Nemci, ki so takoj čutili pogubni vpliv liberalcev. Čehi in Poljaki so zahtevali, da naj sledi ogrski spravi tudi sprava z njimi. Nemiri na Češkem so dali vladi že dolgo zaželeno priliko ostro nastopiti proti Čehom, ki so dve leti poprej zvesto stali ob strani Avstrije in najbolj trpeli vsled nesrečne vojske s Prusi. Vlada je 1868 proglasila na Češkem izjemno stanje.

Da bi si pridobila Poljake, jim je vlada priznala poljščino kot uradni jezik za celo Galicijo. Tudi kranjski in drugi Slovenci so najodločnejše zahtevali, da se naj združijo vse slovenske pokrajine v eno deželo »Slovensko«. Vlada je obljubila, da bo varovala pravice slovenskega jezika, o združitvi slovenskih dežel pa ni hotela kar nič čuti.

Med tem, ko so se pri nas vršili parlamentarni boji, je pa začelo l. 1870 grometi na zapadu. Francoski cesar Napoleon, ki ga je začela skrbeti moč mlade Prusije, je radi malih preprirov napovedal pruskemu kralju Viljemu I. vojno. S Prusijo so potegnile tudi ostale nemške države in kmalo je postalo jasno, kdo da zmaga. Nemci so drli v sredino Francoske, potolkli armado in spomladi 1871 so sklenili Francozi mir s Prusijo. Veselje nad zmago je navdušilo vse nemške kneze, da so pruskega kralja proglasili za dednega nemškega cesarja, kar je pač nemilo dirnilo avstrijske dvorne kroge, ki so še vedno upali, da se morda spremene razmere na Nemškem v avstrijsko korist.

Avstrija bi morda tudi stopila odločno na stran Francije in se tako maščevala za poraz pri Kraljevem Gradcu, ali ono usodepolno maščevanje, ki si ga je nakopala v Krimski vojni, ji je tudi sedaj zavezalo roke. Rusi so zaropotali ob meji in naša armada se ni mogla geniti. Prusijo pa je s tem korakom car zopet obilno poplačal, ker je ostala neutralna v Krimski vojni.

Avstrijska zunanja politika je stala sedaj na razpotju, ali proti zahodu, ali vzhodu. Nemška zmaga, ki sta jo napeljavala že dalj časa Bismark in Moltke, je pokazala našim diplomatom, da nimajo na zahodu ničesar več iskati. Beust je moral torej novembra 1871 rad ali nerad odstopiti in mesto njega je prišel Andraš, ki je začel obračati oči proti vzhodu, Balkanu. Vsi merodajni krogi so videli, da je bodočnost naše monarhije samo na Balkanu.

Umevno je torej, da so se tega novega pokreta v zunanjem ministertvu najbolj veselili Slovani, saj je vzhod — slovanski in vsak korak proti vzhodu, pomeni okrepitev slovanskega življa v monarhiji. Ali vendar se ni položaj Slovanov v avstrijski polovici nič izboljšal. Vlada je sicer sprevidela, da je treba pobotati se s Čehi in Poljaki, ali vseh slovanskih zahtev pa le ni hotela priznati in zato so leta 1870 tudi Poljaki izstopili zajedno s Slovenci iz državnega zbora. (Dalje.)

NAJBOLJŠA IN NAJSIGURNEJŠA PRILIKA ZA ŠTEDENJE!

Denarni promet do 31. decembra 1908
čez 72 milijonov kron.

Lastna glavnica K 420.537-92

Stanje vlog dne 31. majnika 1909
čez 20 milijonov kron.

LJUDSKA POSOJILNICA

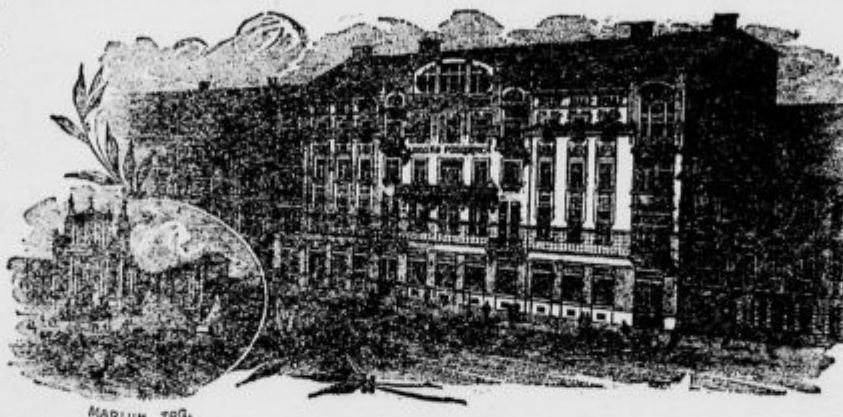
registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Miklošičeva cesta štev. 8, prtiličje, v lastni hiši nasproti hotela „Unlon“ za frančiškansko cerkvijo

sprejema **hranilne vloge** vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldan ter jih obrestuje po

4 1/2 %

brez kaknega odbitka, tako da prejme vložnik od vsakih vloženih **100 kron čistih 4-50 kron na leto.**

MARIJIN TRG.

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se njih obrestovanje kaj prekinilo. Za nalaganje po pošti so poštno-hran. položnice na razpolaganje. Sprejema tudi vloge od svojih zadržnikov na tekoči račun ter daje istim posojila proti vknjižbi z in brez amortizacije, na osebni kredit (proti poroštvu) in zastavi vredn. papirjev. Menjice se najkulant. eskomptirajo.

Dr. Ivan Šušteršič, predsed. Josip Šiška, stolni kanonik, podpredsed. Odborniki: Anton Belec, posestnik, podjetnik in trgovec v Št. Vidu n. L. Fran Povše, vodja, graščak, državni in deželni poslanec. Anton Kobl, posestnik in trgovec, Breg p. B. Karol Kauschegg, veleposestnik v Ljubljani. Matija Kolar, stolni dekan v Ljubljani. Ivan Kregar, svetnik trg. in obrt. zbornice in hišni posest. v Ljubljani. Fran Leskovic, hišni posestnik in blagajnik »Ljudske posojilnice«. Ivan Pollak ml., tovarnar. Karol Pollak, tovarnar in posestnik v Ljubljani. Gregor Šilbar, župnik na Rudniku.

Za košnjo priporočamo najboljše ameriške kosilne stroje MC. CORMICK

kateri so ne samo po izreku enega samega, nego na Kranjskem že od več sto posestnikov. ki te stroje že več let uporabljajo kot najboljši in za naše kraje najpripravnejši spoznani. Vsakdo naj se torej sam prepriča in kupi le kosilni stroj MC. CORMICK. Opozarjamo posebno na naše nove nože z gostimi zobmi, ki posebno globoko režejo, za nizko in redko travo.

Edina zastopnika za Kranjsko:

2737

Karol Kavšeka nasl. Schneider & VEROVŠEK, Ljubljana, Dunajska cesta 16.

Ponudimo vsako poljubno množino:

zarezane strešnike prve vrste

zidake, lončene peči, portland-cement najboljše vrste, šamotne plošče za tlakovanje cerkva, hodnikov i. t. d.

F. P. VIDIC & KOMP. LJUBLJANA.

Na zahtevo pošljemo radevolje vzorce in prospekte takoj brezplačno.